

5. Demokrati

*Richard Öhrvall**

Den representativa demokratins främsta kännetecken är att medborgarna genom fria och regelbundna val får avgöra vilka som ska styra över dem. På valdagen utses folkets representanter för den kommande mandatperioden. Att rösta i allmänna val kan därför ses som den mest grundläggande formen av politiskt deltagande, och nivån på valdeltagandet betraktas ofta som en indikator på demokratins tillstånd.

I ett internationellt perspektiv är det svenska valdeltagandet högt. Vid 2006 års riksdagsval valde 82 procent av de röstberättigade att bege sig till valurnorna. Det innebar en ökning med 2 procentenheter i förhållande till 2002 års val. Sett över en längre tid har dock valdeltagandet sjunkit i Sverige. Dessutom röstar olika samhällsgrupper i olika hög grad (SCB 2007b). Till de grupper som röstar i jämförelsevis låg grad hör de utrikes födda.

Antalet utrikes födda personer har ökat kraftigt under efterkrigstiden, och de utgör i dag 13 procent av den svenska befolkningen. Valdeltagandet bland dem är intressant både på grund av gruppens storlek och då det kan ses som ett mått på i vilken utsträckning de är delaktiga i den svenska demokratin. I det här kapitlet kommer vi därför att studera valdeltagandet bland de utrikes födda. Vi kommer även gå vidare och se närmare på vilka som väljs in i de politiska församlingarna. Bland annat kommer vi att studera hur pass väl representerade utrikes födda är bland de folkvalda. Innan vi går in på valdeltagande och inflytande kan det dock vara på sin plats med en kort tillbakablick över hur rösträttskriterierna har förändrats över tid.

* Richard Öhrvall arbetar vid SCB:s enhet för demokratistatistik. Frågor kring kapitlet kan skickas till richard.ohrvall@scb.se.

En vidgad rösträtt

Den allmänna och lika rösträttens införande i Sverige brukar dateras till år 1921. Det var då som denna för demokratin grundläggande princip för första gången tillämpades vid val till riksdagens andra kammare. I jämförelse med tidigare val bestod den stora förändringen i att även kvinnor fick rösträtt och att väljarkåren därmed i ett slag fördubblades. Vissa diskvalifikationsgrunder fanns dock kvar, exempelvis fick inte personer omhändertagna av den allmänna fattigvården rösträtt förrän betydligt senare. Under de år som följt har rösträtten successivt utökats, bland annat genom att rösträttsåldern vid ett flertal tillfällen sänkts. Till de mer påtagliga förändringarna i rösträttskriterierna hör beslutet om att även låta utländska medborgare få rösta vid val till kommun- och landstingsfullmäktige. Från och med 1976 års val har utländska medborgare kunnat rösta i dessa val om de varit folkbokförda i Sverige i minst 3 år. De argument som framfördes till stöd för reformen hade framför allt sin utgångspunkt i kopplingen mellan rättigheter och skyldigheter, men av argumentationen framgick även en förhoppning om att reformen skulle öka de utländska medborgarnas politiska inflytande, intresse och självkänsla (se exempelvis SOU 1975:15).

Innan reformens genomförande bestod den enda möjligheten för invandrade personer att få rösta i allmänna val i att först erhålla svenskt medborgarskap. I samband med 1998 års val lindrades kraven ytterligare genom att medborgare i andra EU-länder, Island och Norge endast behöver vara folkbokförda i Sverige för att vara röstberättigade vid val till landstings- och kommunfullmäktige. Rösträtt vid riksdagsval är dock förbehållen svenska medborgare.

Det svenska valdeltagandet

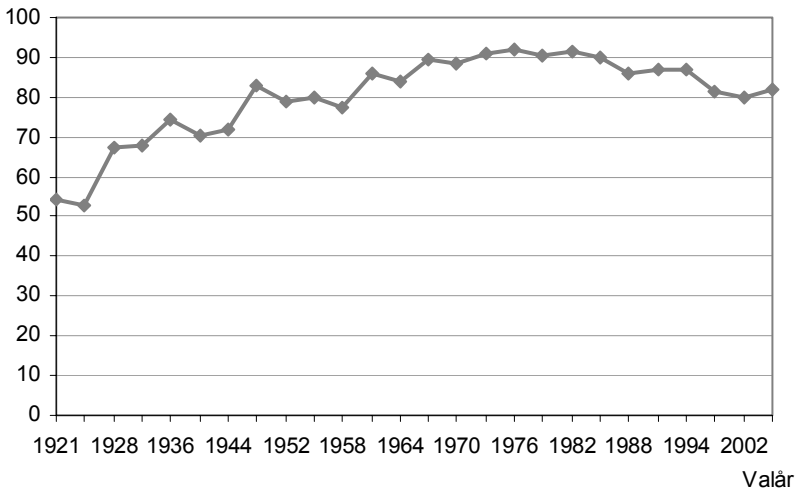
Efter den allmänna rösträttens införande år 1921 följde en lång period av stigande valdeltagande. Som framgår av diagram 5.1 ökade inte valdeltagandet vid varje enskilt val, men det fanns en tydligt stigande trend fram till och med mitten av 1970-talet. I riksdagsvalet 1976 valde 91,8 procent av de röstberättigade att delta, vilket är det hittills högsta valdeltagandet. Vid 2006 års riksdagsval var valdeltagandet 82 procent. Det är en ökning i förhållande till 2002 års val, men jämfört med 1976 innebär det en minskning med nästan 10 procentenheter. För val till landstings- och kommunfullmäktige är minskningen av valdeltagandet under samma tidsperiod till och med någon procentenhet större.

Samtidigt bör det påpekas att den långsiktiga nedgången inte är något specifikt för Sverige utan det finns en allmän tendens av sjunkande valdeltagande i västvärlden. Vid en internationell jämförelse av genomsnittligt valdeltagande under efterkrigstiden framstår det svenska valdeltagandet som förhållandevis högt (IDEA 2002). Fast även om det svenska valdeltagandet totalt sett ligger på en internationellt sett hög nivå, finns det stora skillnader mellan olika samhällsgrupper. Deltagandet är betydligt lägre bland unga, ensamstående, lågutbildade och arbetslösa, medan det är högre bland medelålders personer, sammanboende, högutbildade och sysselsatta. Dessa ojämlikheter förefaller dessutom ha tilltagit i takt med att valdeltagandet sjunkit (Järnbert & Öhrvall 2003).

Diagram 5.1

Valdeltagande vid val till riksdagen. År 1921–2006. Procent

Voting ratings in elections to the Riksdag (parliament). Year 1921–2006. Percent

Källa: SCB:s valstatistik

Valdeltagande brukar beskrivas både för utländska medborgare och för utrikes födda. Det är dock viktigt att hålla isär begreppen. Även om de flesta utländska medborgare är födda utomlands är det några som är födda i Sverige. Av de röstberättigade utländska medborgarna vid 2006 års val till kommunfullmäktige var 8 procent inrikes födda. En anledning till att utländska medborgare är av intresse är att de är en speciell grupp i och med att de inte har rösträtt i riksdagsval. Detta samtidigt som mycket av den allmänna politiska debatten handlar om rikspolitik. Vi kommer därför först studera valdeltagandet

bland utländska medborgare innan vi ser närmare på hur det ser ut bland svenska medborgare.

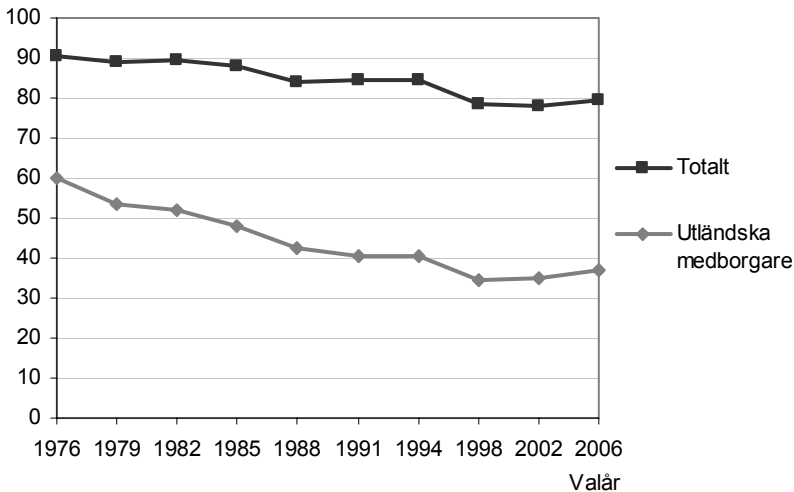
Sjunkande valdeltagande bland utländska medborgare

År 1976 fick utländska medborgare för första gången rösta i kommunala val. Valdeltagandet i den gruppen uppgick då till 60 procent i valet till kommunfullmäktige, vilket var högre än de förväntningar som fanns inför valet (Hammar 1979:107). Till det höga valdeltagandet bidrog troligtvis det intresse som den utvidgade rösträtten skapade och de informationskampanjer som anordnades med anledning av reformen. Dessutom utmärktes det årets riksdagsval av en dramatisk och hätsk valkampanj och ett ovanligt stort politiskt intresse i väljarkåren (Esaiasson 1990:264-270).

Diagram 5.2

Valdeltagande vid val till kommunfullmäktige, totalt och bland utländska medborgare. År 1976–2006. Procent

Voting rates in elections to municipal councils, in total and among foreign citizens. Year 1976–2006. Percent

Källa: SCB:s valstatistik

Sedan dess har valdeltagandet bland utländska medborgare sjunkit vid i stort sett varje val. Vid 2006 års val till kommunfullmäktige var andelen röstande knappt 37 procent. Det innebär en minskning med 23 procentenheter under perioden 1976 till 2006. Valdeltagandet i val till kommunfullmäktige minskade totalt sett under samma period

med 11 procentenheter. De senaste två valen har dock valdeltagandet bland utländska medborgare ökat svagt. Om det innebär ett bestående trendbrott återstår att se.

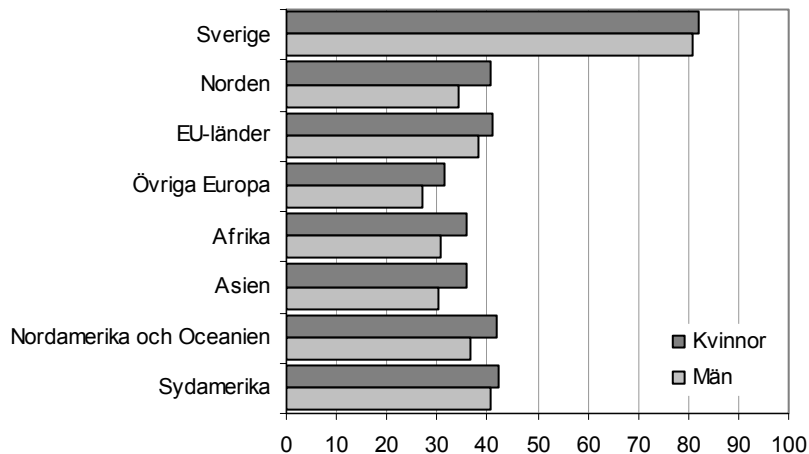
Gruppen utländska medborgare har inte vuxit i samma utsträckning som utrikes födda. Sedan 1976 har andelen utländska medborgare i väljarkåren ökat med ungefär en procentenhet till knappt fem procent vid 2006 års val.

Valdeltagandet är alltså betydligt lägre bland utländska medborgare än bland svenska medborgare. Det finns dock olikheter inom gruppen utländska medborgare. Bland annat finns det skillnader i valdeltagande bland de utländska medborgarna beroende på medborgarskapsland, vilket framgår av diagram 5.3. Valdeltagandet är något lägre bland medborgare i länder som tillhör Afrika, Asien och delar av Europa som inte tillhör EU, än bland övriga utländska medborgare.

Diagram 5.3

Valdeltagande vid val till kommunfullmäktige, efter kön och medborgarskapsland. År 2006. Procent

Voting rates in elections to the municipal councils, by sex and country of citizenship. Year 2006. Percent

Källa: SCB:s valstatistik

Samma mönster i valdeltagandet som finns bland svenska medborgare återfinns även hos utländska medborgare. Unga, ensamstående och låginkomsttagare röstar i lägre grad än medelålders personer, gifta och höginkomsttagare. Bland utländska medborgare har dessa skillnader inte förändrats i någon större utsträckning över

tid, utan valdeltagandet förefaller ha minskat förhållandevis jämnt i alla grupper. En skillnad som trots det har ökat är den mellan kvinnors och mäns deltagande. I valet 1976 röstade män och kvinnor i ungefär samma utsträckning bland utländska medborgare, men på senare tid röstar kvinnor i betydligt större utsträckning än män.

När de utländska medborgarna fick rösträtt i kommunala val var målsättningen att öka det politiska intresset bland dem. Det mycket låga och dessutom över tid sjunkande valdeltagandet i den gruppen måste ses som ett tecken på att den målsättningen inte infriats.

Sjunkande valdeltagande bland utrikes födda

Vi lämnar nu de utländska medborgarna och flyttar istället fokus till svenska medborgare och valdeltagande vid riksdagsval. Svenska medborgare som är födda utomlands röstar i lägre grad än de födda i Sverige. I riksdagsvalet 2006 röstade 67 procent av de utrikes födda, vilket kan jämföras med 85 procent av de inrikes födda.

För val längre tillbaka i tiden finns det inte några uppgifter om valdeltagandet bland utrikes födda publicerade i den officiella valstatistiken, vilket minskar möjligheten att få en uppfattning om hur utvecklingen har sett ut över tid. I statistiken finns dock från och med riksdagsvalet 1988 uppgifter om valdeltagandet bland personer som bytt från utländskt till svenskt medborgarskap. Det förtjänar att påpekas att alla som bytt till svenskt medborgarskap inte är utrikes födda.²³ Samtidigt kan man anta att utvecklingen av valdeltagandet bland dem som bytt till svenskt medborgarskap ungefär liknar den utveckling som skett bland utrikes födda personer.²⁴

Hur ser då valdeltagandet ut bland dem som erhållit svenskt medborgarskap? En klar ökning i valdeltagande vid riksdagsvalet 1991 kan konstateras, men den uppgången förbyttes i en kraftig nedgång vid 1998 års val. En nedgång som i jämförelse med andra befolkningsgrupper måste betecknas som dramatisk. Sedan dess har

²³ Det finns även mindre problem vid jämförelser över tid. Det beror på olika hantering av dem som bytte till svenskt medborgarskap före år 1967. De utgör dock en mindre andel och skillnaden i hantering bör därför endast ha en marginell effekt.

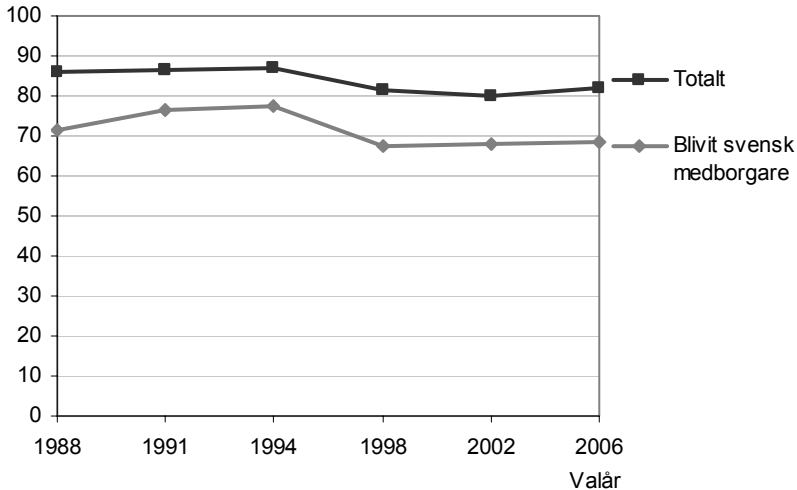
²⁴ Vid riksdagsvalen 2002 och 2006 är det skattade valdeltagandet bland dem som bytt till svenskt medborgarskap och bland invandrade ungefär lika stort, vilket ger ytterligare stöd till antagandet (se även Öhrvall 2006).

valdeltagandet bland dem som bytt till svenskt medborgarskap legat på ungefär samma nivå.

Diagram 5.4

Valdeltagande vid val till riksdagen, totalt och bland dem som blivit svenska medborgare. År 1988–2006. Procent

Voting rates in elections to the Riksdag (parliament), in total and among naturalized Swedish citizens. Year 1988–2006. Percent

Källa: SCB:s valstatistik

Sett till alla röstberättigade så innebar riksdagsvalet 1998 den kraftigaste nedgången i valdeltagande sedan den allmänna rösträttens införande, och för personer som erhållit svenskt medborgarskap förefaller nedgången således ha varit än större. Samtidigt är det värt att nämna att de sammantaget inte utgör någon konstant grupp, utan nya personer som får svenskt medborgarskap tillkommer över tiden. Den på senare tid ökade skillnaden i valdeltagande mellan utrikes och inrikes födda svenska medborgare tycks bero på att de som invandrat till Sverige på senare tid inte röstar i samma utsträckning som de som invandrat tidigare (Öhrvall 2006).

Färre röstande bland vissa grupper utrikes födda

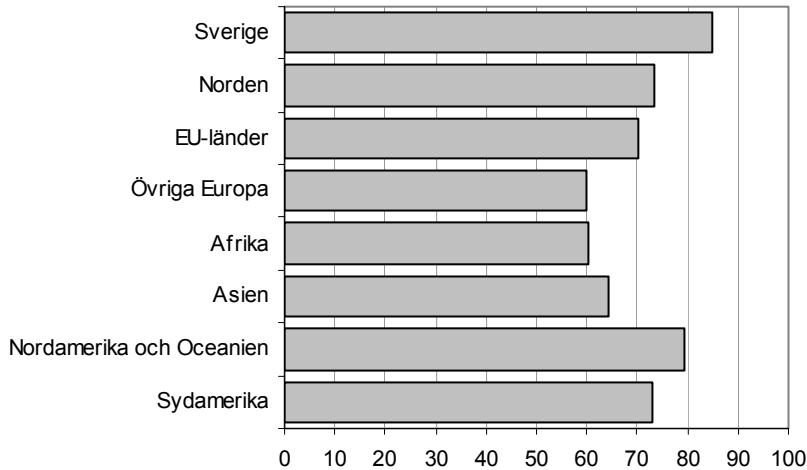
Utrikes födda röstar i lägre grad än inrikes födda. Vid 2006 års riksdagsval uppgick den skillnaden till närmare 18 procentenheter. Som tidigare beskrivits är de utrikes födda inte någon homogen grupp. De utrikes födda har kommit från olika delar av världen och

de har haft olika skäl till att söka sig till Sverige. Innebär det att valdeltagandet ser olika ut beroende på födelseland?

Diagram 5.5

Valdeltagande vid val till riksdagen, efter födelseland. År 2006. Procent

Voting rates in the election to the Riksdag (parliament), by group of country. Year 2006. Percent

Källa: SCB:s valstatistik

Av diagram 5.5 framgår att valdeltagandet framför allt är lägre bland de utrikes födda som kommer ifrån Afrika, Asien och de delar av Europa som inte tillhör EU. Invandrade från Norden, Nordamerika och Oceanien samt Sydamerika röstar i relativt sett högre grad. Även om det finns variationer i valdeltagande efter födelseland är det dock värt att poängtera att de utrikes födda i samtliga dessa grupper röstar i betydligt lägre grad än inrikes födda.

Om man ser till hela gruppen utrikes födda röstar kvinnor i högre grad än män. När man studerar utrikes födda efter födelseland är det få skillnader mellan könen som är statistiskt säkerställda. Det beror på att uppgifterna om valdeltagande kommer ifrån en urvalsundersökning och när man studerar mindre grupper blir skattningarna mer osäkra.

Nästa generation

Som tidigare nämnts har andelen utrikes födda i den svenska befolkningen ökat markant under de senaste 50 åren. Det har

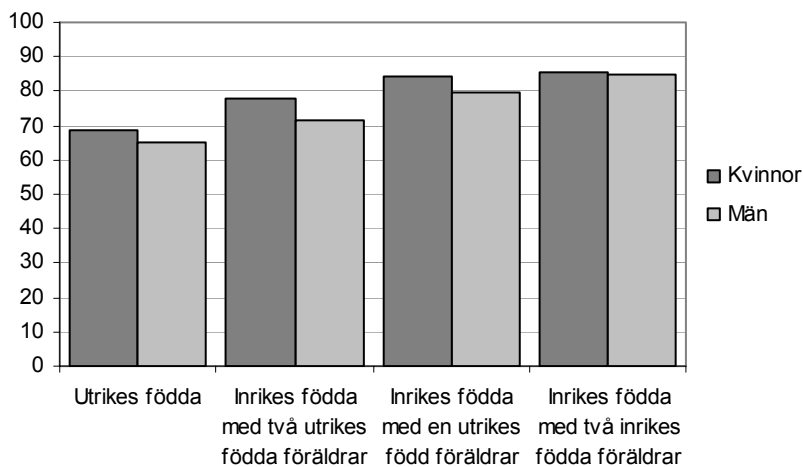
medfört att andelen barn som har två utrikes födda föräldrar har ökat. Vid riksdagsvalet 2006 utgjorde den gruppen två procent av de röstberättigade, och den andelen kommer att öka framöver. När det gäller utrikes födda har vi kunnat konstatera att valdeltagandet är lägre än bland inrikes födda. Frågan är om det går vidare även i nästa generation. Tidigare forskning visar att familjen fyller en viktig roll när det gäller att förklara politiskt deltagande (Verba m.fl. 1995 kapitel 15). Det skulle kunna innebära att de invandrades lägre valdeltagande går i arv till nästa generation. Samtidigt har barn till utrikes födda växt upp i Sverige och gått i svenska skolor, vilket borde göra att de befinner sig i en annan situation än sina föräldrar.

I diagram 5.6 redovisas valdeltagandet efter kön bland utrikes födda och bland inrikes födda uppdelade efter föräldrarnas bakgrund. Det framgår av diagrammet att valdeltagandet är lägre bland de inrikes födda som har två utrikes födda föräldrar än bland övriga inrikes födda. Det gäller i synnerhet bland män. Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar röstar dock i större utsträckning än utrikes födda.

Diagram 5.6

Valdeltagande vid val till riksdagen efter kön och födelseland. År 2006. Procent

Voting rates in the election to the Riksdag (parliament), by sex and country of birth. Year 2006. Percent

Källa: SCB:s valstatistik

Det bör nämnas att gruppen inrikes födda med två utrikes födda föräldrar består av relativt sett många unga personer. Och vi vet

från annan valstatistik att unga röstar i lägre grad (SCB 2007b).

Andra studier visar också att det lägre valdeltagandet i den gruppen till viss del beror på dessa ålderskillnader. Samtidigt kvarstår en betydande skillnad i valdeltagande mellan inrikes födda med två utrikes födda föräldrar och övriga inrikes födda även vid kontroll för ålder och en rad andra faktorer (Öhrvall 2006).

Politisk representation

Vi lämnar nu valdeltagandet och flyttar blicken till de invandrades politiska inflytande. Inflytande kan utövas på många olika sätt, men det som avses här är politisk representation i de folkvalda församlingarna. Innan vi ser närmare på hur väl invandrade är representerade i dessa församlingar kan det vara värt att först reflektera över betydelsen av representativitet. Är det av intresse att studera hur pass representativa de folkvalda är?

Ett flertal skilda argument har förts fram som skäl till varför det är viktigt att olika sociala grupper är väl representerade. Inom forskningen brukar ofta Helga Hernes (1987) tre argument för kvinno-representation lyftas fram. Dessa tre argument kan även tillämpas på andra grupper än kvinnor. Applicerat på gruppen utrikes födda innebär argumenten att de bör vara representerade för att de har värdefulla erfarenheter som kan bidra till att bättre beslut fattas, för att de har andra intressen och att de bör vara representerade på grund av rättviseskäl. Det har även i forskningen lyfts fram argument som går ut på att det är lättare att framföra sina synpunkter och påverka de politiska besluten om de folkvalda har samma erfarenheter som väljaren själv (se exempelvis Offerdal 2003).

Samtidigt bör det nämnas att det finns forskare som utifrån olika teoretiska utgångspunkter anser att social representativitet är av underordnad betydelse. En vanlig invändning är att det inte är viktigt att alla befolkningsgrupper är väl representerade, utan att det viktiga är att folkets åsikter stämmer överens med de folkvaldas. Det är dock svårt att mäta åsikter i sig och att mäta åsiktsöverensstämmelse mellan olika grupper blir därför än svårare. Samtidigt har vissa forskare funnit stöd för att den sociala representativiteten har betydelse för den politik som förs (se exempelvis Besley & Case 2002, Svaleryd 2007). Olika grupper prioriterar olika områden och den sociala representativiteten har därmed en effekt på politiska beslut över hur resurserna fördelas.

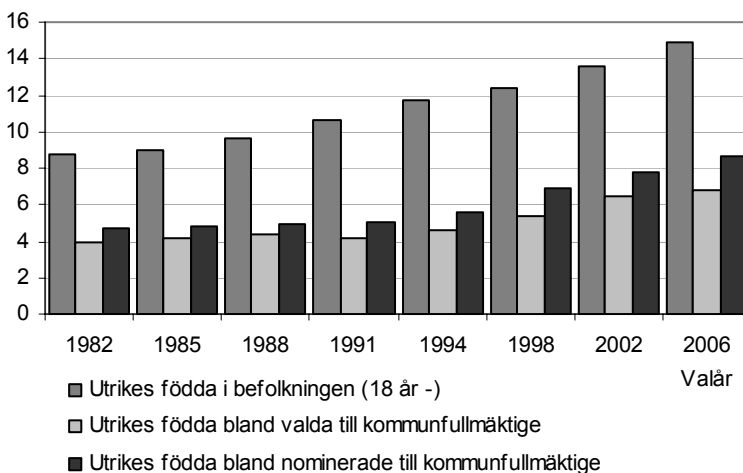
Man kan också argumentera för att social representativitet är värdefullt även om de valda har samma åsikter som väljarna, eftersom det skänker legitimitet åt systemet. Legitimitet kan ses som ett yttersta värde som demokratiska system bör generera (Gilljam & Hermansson 2003). Sammantaget finns därmed ett flertal skäl till att studera hur pass väl invandrade är representerade i folkvalda församlingar. Detta i synnerhet då vi tidigare kunnat konstatera att utrikes födda röstar i lägre grad.

Ökande andel utrikes födda bland de folkvalda

Vi kommer här att studera hur väl utrikes födda är representerade bland nominerade och valda kandidater vid allmänna val. Det finns i dag 1,2 miljoner utrikes födda i den svenska befolkningen. Antalet invandrade har ökat med över en miljon personer sedan andra världskrigets slut. Ser vi till befolkningen över 18 år utgör utrikes födda år 2006 cirka 15 procent. Det är således en markant ökning under en relativt sett kort tid som har medfört att de invandrade blivit en stor grupp i samhället. Har då denna utveckling även återspeglats bland nominerade och valda kandidater vid allmänna val?

Diagram 5.7

Andel utrikes födda bland nominerade och valda till kommunfullmäktige respektive i befolkningen (18 år-). År 1982–2006. Procent
Percentage foreign born among nominated and elected to the municipal councils and in the population (18 years-). Year 1982–2006. Percent

Källa: SCB:s valstatistik

Som framgår av diagram 5.7 har andelen utrikes födda ökat både bland nominerade och bland valda till kommunfullmäktige under perioden 1982–2006. Ökningen har framför allt skett från valen 1994 och framåt. Fram till och med 1991 års val var andelen utrikes födda bland de valda till kommunfullmäktige omkring fyra procent. Sedan dess har andelen stigit och efter 2006 års val uppgår den till sju procent. Samtidigt har andelen utrikes födda i befolkningen ökat under perioden, vilket gör att gruppens representativitet inte har förbättrats nämnvärt.

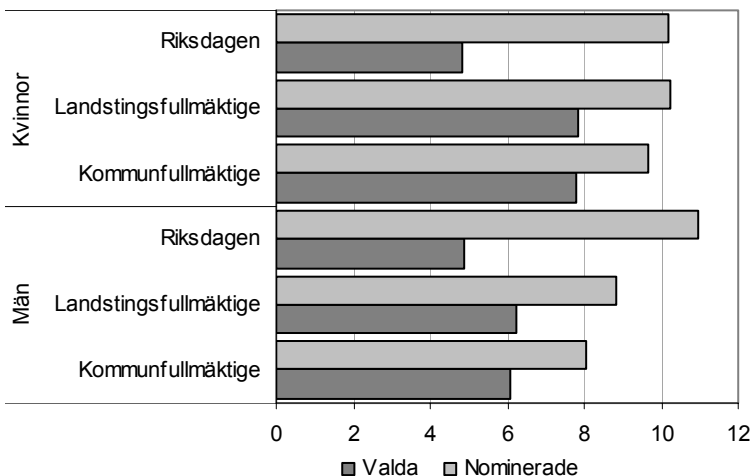
Under samma tidsperiod, 1982–2006, har andelen utrikes födda bland de valda till landstingsfullmäktige ökat från tre till sju procent. Även bland de valda till riksdagen har en ökning skett, från två till fem procent. På alla tre politiska nivåer har alltså andelen utrikes födda bland de valda ökat. Och ökningen har på alla nivåer framför allt skett under de senaste valen.

Det framgår även av diagram 5.7 att andelen utrikes födda har ökat kraftigare bland de nominerade än bland de valda till kommunfullmäktige. Det innebär att det över tid har blivit allt svårare för de nominerade som är utrikes födda att bli invalda.

Diagram 5.8

Andel utrikes födda bland nominerade och valda till riksdag, landstings- och kommunfullmäktige. År 2006. Procent

Percentage foreign born among nominated and elected candidates in the elections to the Riksdag (parliament), county councils and municipal councils. Year 2006. Percent

Källa: SCB:s valstatistik

I diagram 5.8 redovisas, uppdelat efter kön, andelen utrikes födda bland nominerade respektive valda till riksdag, landstings- och kommunfullmäktige. När det gäller de valda till landstings- och kommunfullmäktige är andelen utrikes födda större bland kvinnor än bland män. Det kan även uttryckas som att kvinnor är bättre representerade bland utrikes födda än bland inrikes födda. Både kvinnor och utrikes födda är var för sig underrepresenterade grupper, men dessa effekter förstärker alltså inte varandra. I riksdagen är andelen utrikes födda ungefär lika stor bland kvinnor som bland män.

Andelen utrikes födda är större bland de nominerade på valsedlarna än bland de valda kandidaterna. Det gäller alla tre politiska nivåer och både för kvinnor och för män. Det innebär att det är svårare för utrikes än för inrikes födda att gå från att vara nominerad till att också bli invald. Det gäller i synnerhet utrikes födda män som kandiderar till riksdagen; de utgör 11 procent av de nominerade men endast fem procent av de invalda till riksdagen. Totalt sett är det på alla politiska nivåer en högre andel av de kvinnor som blir nominerade som också blir invalda än motsvarande andel bland män. Det förhållandet gäller även bland utrikes födda.

Färre från nordiska grannländer bland de folkvalda

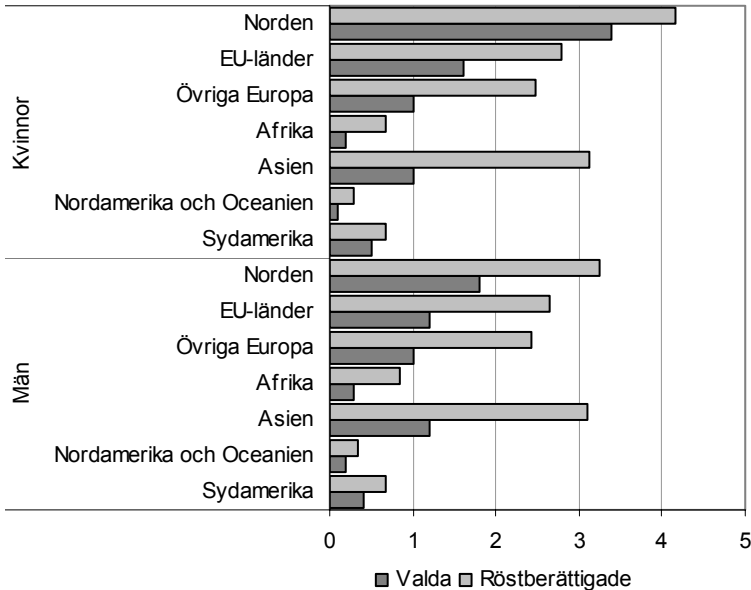
Bland de utrikes födda som valts in till kommunfullmäktige 2006 utgör de som är födda i något av de nordiska grannländerna den största gruppen. De är även den största gruppen bland de röstberättigade. Även födda i EU-länder, övriga europeiska länder och födda i Asien är relativt sett vanliga bland de folkvalda. I förhållande till hur det ser ut bland de röstberättigade är dock dessa grupper kraftigt underrepresenterade. Det gäller i synnerhet födda i Asien. Bland de röstberättigade utgör de tre procent. Motsvarande andel bland de valda till kommunfullmäktige är endast en procent. Det förhållandet gäller både för kvinnor och för män. De är i sammanhanget värt att nämna att av de röstberättigade som är födda i Asien är nästan hälften födda i Iran eller Irak. Även bland de valda till kommunfullmäktige som är födda i Asien är det närmare hälften som kommer från något av dessa två länder. Bland de folkvalda är dock personer från Iran bättre representerade än personer från Irak.

Fördelningen efter födelseländer ser ungefär likadan ut bland kvinnor som bland män. Den tydligaste könsskillnaden består i att personer födda i något nordiskt grannland är betydligt vanligare

bland kvinnor än bland män. Det förhållandet gäller även bland de röstberättigade.

Diagram 5.9

Andel utrikes födda bland röstberättigade och valda vid val till kommunfullmäktige efter kön och födelseland. År 2006. Procent
Percentage foreign born among eligible to vote and elected in the elections to the municipal councils, by sex and country of birth. Year 2006. Percent

Källa: SCB:s valstatistik

Sett över tid har gruppen utrikes födda bland de valda i kommunfullmäktige ändrats i sin sammansättning. Den bestod efter valen 1991 i huvudsak av personer födda i Norden. Sedan 1982 har dock andelen födda i något nordiskt grannland minskat något bland de valda till kommunfullmäktige. Den ökning av andelen utrikes födda som skett bland de folkvalda beror således på att andelen utrikes födda som kommer från andra delar av världen har ökat betydligt. Samtidigt bör man komma ihåg att den ökningen har skett från en mycket låg nivå.

Fakta om statistiken

Detta omfattar statistiken

I denna rapport beskrivs skillnader och likheter mellan inrikes och utrikes födda i Sverige avseende områdena utbildning, boende, arbetsmarknad och demokrati. De resultat som presenteras i rapporten bygger främst på uppgifter hämtade från databasen STATIV. I kapitlet Demokrati hämtas uppgifterna från SCB:s valstatistik. STATIV och valstatistiken beskrivs närmare nedan.

STATIV

STATIV är en longitudinell individdatabas som ursprungligen skapats på uppdrag av Integrationsverket. STATIV har utvecklats av SCB tillsammans med Integrationsverket för att utgöra ett underlag för belysning av tillståndet och utvecklingen inom olika samhällsområden ur ett integrationspolitiskt perspektiv. Innehållet utformades för att passa Integrationsverkets syften utifrån verkets uppgift. Vid nedläggningen av Integrationsverket 30 juni 2007 fördes ansvaret för STATIV över till SCB. Objektet i databasen är individen och avser samtliga folkbokförda individer per den 31 december 1997-2007. Personer som varit folkbokförda enbart under en del av året ingår därmed inte. Vissa uppgifter finns även för individens föräldrar. Databasen uppdateras varje år med en ny årgång.

Datakällor

I databasen ingår uppgifter från olika register hos SCB, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen.

Exempel på variabler

Immigration: inreseår, grund för bosättning, datum för uppehållstillstånd, mottagningsår i kommunen

Demografi: födelseland, medborgarskap och boendeform

Utbildning: betyg i grundskola, gymnasium och SFI, högsta utbildningsnivå och inriktning

Sysselsättning: Förvärvsarbete, näringsgren, yrke

Arbetsökande, i arbetsmarknadsåtgärd

Inkomster från arbete, studier, sociala försäkringar

Geografiska indelningar: Kommun för bostad och arbetsställe och SAMS-område för bostad, grundskola och gymnasium

Valstatistik

Valdeltagandeundersökningen

SCB har genomfört valdeltagandeundersökningar vid alla allmänna val sedan rösträttsreformen år 1909. Även vid folkomröstningarna 1980, 1994 och 2003, liksom vid Europaparlamentsvalen sedan 1995 har valdeltagandeundersökningar genomförts. Uppgifter om valdeltagande hämtas från vallängderna.

Underlaget till statistiken inhämtas huvudsakligen genom att SCB sänder länsstyrelserna underlag i form av listor på urvalspersoner. Länsstyrelserna går igenom de avprickade röstlängderna och markerar om personen röstat eller ej vid de olika valen.

Sedan 1976, då utländska medborgare i Sverige för första gången fick rösta vid val till landstings- och kommunfullmäktige, har SCB även gjort undersökningar av valdeltagandet i denna grupp.

Eftersom uppgifterna om valdeltagande hämtas från röstlängderna finns det inte någon osäkerhet kring huruvida personerna i urvalet deltagit i valet eller inte. Däremot finns en viss osäkerhet i resultaten, eftersom undersökningen baseras på ett urval av de röstberättigade. För mer information om undersökningen, se www.scb.se/ME0105

Nominerade och valda kandidater

I samband med val till riksdag, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige framställer SCB statistik över nominerade, valda och ej valda kandidater. Statistiken omfattar redovisningar av kandidaterna efter bakgrundsvariabler som exempelvis parti, kön, ålder, inkomst, utbildning, födelseland och medborgarskapsland.

Register över nominerade och valda kandidater levereras till SCB av Valmyndigheten. Dessutom hämtas uppgifter från SCB:s olika register.

Statistiken är totalräknad. De fördelningar som redovisas avser valdagen, dvs. när sammanräkningen av valet avslutades. Detta innebär att dessa fördelningar kan förändras när ersättare tar över mandat. För mer information om undersökningen, se www.scb.se/ME0107

Definitioner och förklaringar

Gruppering efter födelseland

Följande indelning av födelseländer har gjorts:

Födda i:

Sverige

Norden utom Sverige

EU-länder Här ingår samtliga länder i EU-27, oavsett redovisningsår.

Övriga Europa. Personer födda i ett europeiskt land som inte tillhör EU-27. Här ingår personer födda i Turkiet samt personer som invandrat med Sovjetunionen som födelseland.

Afrika

Nordamerika och Oceanien

Sydamerika

Asien

SAMS-område

Small Area Market Statistics, SAMS, är en rikstäckande indelning av Sverige i homogena bostadsområden. I de större kommunerna bygger indelningen på kommunernas delområden (NYKO) och i de mindre kommunerna bygger indelningen på valdistrikt. SAMS är framtagna av SCB i samarbete med kommunerna. Antal SAMS-områden uppgår till drygt 9 000. I beräkningarna exkluderas områden som understiger 40 invånare.

Segregationsindex

Segregationsindex är ett mått på skillnaden i bosättningsmönster mellan olika befolkningskategorier. Beräkningen kan göras för olika befolkningskategorier, men här görs den för utrikes födda. Vi gör beräkningen för alla Sveriges kommuner. För att kunna beräkna segregationsindex i en kommun måste kommunen kunna delas in i mindre geografiska områden. I dessa områden behöver man ha information om fördelningen av inrikes födda och utrikes födda. Sedan kan vi beräkna och summera avvikelser område för område i förhållande till kommunens genomsnitt. Dessa avvikelser summe-

ras sedan till ett index som skalas från 0 till 100, där 0 betyder jämn fördelning över staden och 100 betyder total segregation.

$$s_x = \frac{\sum |p1_i - p_i|}{2(1 - p1)} * 100$$

$p1_i$ = andelen av befolkningskategori 1 som bor i område i

p_i = andelen av befolkningen som bor i område i

$p1$ = andelen av befolkningskategori 1 i hela kommunen

När vi beräknar segregationsindex använder vi oss av SAMS-områden. En nackdel med SAMS är att storleken på olika områden skiljer mellan olika kommuner. Göteborg har t.ex. 625 områden, Malmö 280 och Stockholm endast 127 områden. Om det finns fler områden blir segregationsindex i regel större.

På grund av denna svaghet lämpar sig segregationsindex inte för att göra jämförelser mellan kommunerna. Däremot lämpar sig beräkningarna för att beskriva utvecklingen över tid i kommunen.

Statistikens tillförlitlighet

Statistiken baseras i huvudsak på totalräknade uppgifter vilka generellt sett har god kvalitet. En stor del av statistiken kommer från databasen STATIV som innehåller uppgifter från en mängd olika register. De uppgifter som redovisas i denna rapport kommer ursprungligen från Registret över totalbefolkningen (RTB), Utbildningsregistret, Fastighetstaxeringsregistret, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS) samt Yrkesregistret. I rapporten presenteras också uppgifter från Historiska befolkningsregistret, Arbetskraftsundersökningen (AKU) samt från SCB:s valstatistik. Beskrivningar av tillförlitligheten på samtliga register och undersökningar som använts finns på SCB:s webbplats.

Bra att veta

SCB ansvarar för statistik om integration sedan Integrationsverkets nedläggning 30 juni 2007. Tidigare publicering inom området, t.ex. Rapport Integration, har givits ut av Integrationsverket.

Referenser

Regeringen (2008) *Egenmakt mot utanförskap – regeringens strategi mot integration*. Skr. 2008/09:24.

Demografi

SCB (2004) *Efterkrigstidens invandring och utvandring*. Demografiska rapporter 2004:5

SCB (2008a) *Sveriges framtida befolkning 2008-2050. Reviderad befolkningsprognos från SCB*. Statistiska meddelanden (2008).

SCB (2008b) *Barnafödande bland inrikes och utrikes födda*. Demografiska rapporter 2008:2

SCB (2008c) *Invandrades flyttmönster*. Demografiska rapporter 2008:4

Utbildning

Barnombudsmannen (2007) *Upp till 18 – fakta om barn och ungdom*. Barnombudsmannen rapporterar BR2007:04

Högskoleverket och SCB (2008) *Utländsk bakgrund för studerande i grundutbildning och forskarutbildning 2006/07*. Statistiska meddelanden (SOS).

Högskoleverket (2008) *Högre utbildning leder till snabbare etablering på arbetsmarknaden*. 2008/7

Integrationsverket (2007). *Statistikrapport 2007- uppdatering av aktuella siffror, relevanta nyckeltal och indikatorer om integration*.

SCB (2007a) *Barn, boendesegregation och skolresultat*. Demografiska rapporter 2007:2. Örebro 2007.

SCB (2008) *Arbetskraftsbarometern '08 Information om utbildning och arbetsmarknad 2008:3*

Skolverket (2007) *Barns omsorg 2005. Omsorgsformer för barn 1-12 år. Resultat av Skolverkets föräldraenkät*. Stockholm 2007.

Skolverket (2008a) *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*. Stockholm 2008.

Skolverket (2008b) *Elever i grundskolan läsåret 2007/08*.

Skolverket (2008c) *Studieresultat i gymnasieskolan - en statistisk beskrivning av ofullständiga gymnasiestudier*. Skolverkets aktuella analyser 2008. Växjö 2008.

Boende

Bråmås, Åsa (2006a) *Bostadsmarknadens institutioner och grindvakter i den etniskt segmenterade staden – exemplen Stockholm och Uppsala*. Rapport Integration 2005 Bilaga. Integrationsverket, Norrköping.

Bråmås, Åsa (2006b) *Så blir förorter svenskglea*. *Invandrare och minoriteter, nr 4, 2006* s. 9-12.

Molina, Irene (2006) *Etnisk diskriminering i boendet*. Rapport Integration 2005 Bilaga. Integrationsverket, Norrköping.

SCB (2008c) *Invandrades flyttmönster*. Demografiska rapporter 2008:4.

Arbetsmarknad

Integrationsverket (2006) *Rapport Integration 2005*. Integrationsverket, Norrköping.

SCB (2005). *Tillsammans- integration i svenska samhället*.

Sauli, Sinisa (2005). *Svårt att får rätt arbete*. Valfärd, Nummer 2, s. 8-9.

Demokrati

Besley, Timothy & Anne Case (2002) *Political Institutions and Policy Choice: Evidence from the United States*. Report WP02/13. London: Institute for Fiscal Studies.

Esaiasson, Peter (1990) *Svenska valkampanjer 1866-1988*. Stockholm: Allmänna Förlaget.

Gilljam, Mikael & Jörgen Hermansson (2003) "Demokratins ideal möter verkligheten" i Gilljam, Mikael & Jörgen Hermansson (red). *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber.

Hammar, Tomas (1979) *Det första invandrarvalet*. Stockholm: Liber förlag.

Hernes, Helga (1987) *Welfare State and Woman Power – Essays in State Feminism*. Oslo: Norwegian University Press.

Järnbert, Mikaela & Richard Öhrvall (2003) "Det svenska valdeltagandet". I Joachim Vogel m fl: *Valfärd och ofärd på 90-talet*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

IDEA (2002) *Voter Turnout Since 1945: A Global Report*. Stockholm: IDEA.

Offerdal, Audun (2003) "Politisk rekruttering og demokrati". Uppsats presenterad på den 12:e Nordiska Kommunalforskarkonferensen i Göteborg 28–30 november 2003.

SCB. *Nominerade och valda kandidater vid de allmänna valen*. Statistiska meddelanden (SOS) från åren 1982, 1985, 1988, 1991, 1994, 1998 och 2002. Stockholm: SCB.

SCB (2007b) *Allmänna valen 2006. Del 4. Specialundersökningar*. Stockholm: SCB.

Svaleryd, Helena. 2007. *Women's Representation and Public Spending*. IFN Working Paper No. 701. Stockholm: Institutet för Näringslivsforskning.

Verba, Sidney, Kay Lehman Shlozman & Henry E. Brady (1995) *Voice and Equality. Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge: Harvard University Press

Öhrvall, Richard (2006) "Invandrade och valdeltagande" i Bäck, Hanna & Mikael Gilljam (red). *Valets mekanismer*. Malmö: Liber.